

Varietats a la vora del desastre

Àlex Haro

Departament de Matemàtica Aplicada i Anàlisi

IEC, 25 de maig de 2012

Introducció

La Teoria dels Sistemes Dinàmics

3

El programa de Poincaré

- Els sistemes dinàmics modelitzen processos evolutius.

- L'estudi dels sistemes dinàmics des d'un punt de vista geomètric/qualitatiu fou iniciat pel matemàtic francès Henri Poincaré (1854-1912).
- El comportament a llarg termini d'un sistema dinàmic està organitzat pels seus objectes invariants (equilibris del sistema, òrbites periòdiques, tors invariants, ... i les seves varietats invariants).

Varietats Invariants

Estructures robustes

És important:

- entendre quins són els objectes que persisteixen en pertorbar el sistema dinàmic;
- donar resultats d'existència, regularitat i dependència respecte paràmetres;
- classificar les possibles bifurcacions i mecanismes de trencament;
- obtenir algorismes efectius de càlcul per aproximar-los.

Sistemes dinàmics quasi-periòdics discrets

5

Aplicacions fibrades sobre rotacions

Les aplicacions fibrades modelitzen sistemes dinàmics dirigits per altres sistemes dinàmics externs.

Considerarem el cas en que el sistema dinàmic extern és una rotació irracional.

[H, de la Llave 06a,06b,07]

Definició

Un *sistema dinàmic quasi-periòdic discret* està descrit per una aplicació fibrada $(F, \tau) : \mathbb{R}^n \times \mathbb{T}^d \rightarrow \mathbb{R}^n \times \mathbb{T}^d$, de la forma

$$\begin{cases} \bar{x} = F(x, \theta) \\ \bar{\theta} = \theta + \omega \pmod{1} \end{cases},$$

on:

- $F : \mathbb{R}^n \times \mathbb{T}^d \rightarrow \mathbb{R}^n$ és de classe C^{r+1} ,
- $\omega \in \mathbb{R}^d$ satisfà $\omega \cdot k \notin \mathbb{Z}$ si $k \in \mathbb{Z}^d \setminus \{0\}$.

Sistemes dinàmics quasi-periòdics discrets

6

Tors invariants

Definició

Un *tor invariant* és un graf

$$\mathcal{K} = \{(K(\theta), \theta) \mid \theta \in \mathbb{T}^d\},$$

on $K : \mathbb{T}^d \rightarrow \mathbb{R}^n$ és una solució de l'*equació d'invariància*

$$F(K(\theta), \theta) - K(\theta + \omega) = 0.$$

Aquest tor és una resposta al forçament quasi-periòdic.

Sistemes dinàmics quasi-periòdics discrets

7

Linealització

La **linealització** de la dinàmica al voltant del tor ve donada pel l'endomorfisme $(M, \tau) : \mathbb{R}^n \times \mathbb{T}^d \rightarrow \mathbb{R}^n \times \mathbb{T}^d$,

$$\begin{cases} \bar{v} = M(\theta)v \\ \bar{\theta} = \theta + \omega \end{cases},$$

on $M(\theta) = D_z F(K(\theta), \theta)$.

Els fibrats invariants per (M, τ) són els ciments per construir varietats invariants asimptòtiques al tor invariant.

Un exemple dissipatiu

Un exemple dissipatiu

9

L'aplicació d'Hénon quasi-periòdica

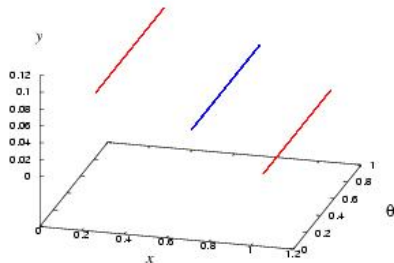
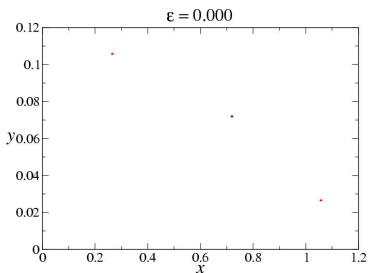
$$\begin{cases} \bar{x} = 1 + y - a x^2 + \varepsilon \cos(2\pi\theta) \\ \bar{y} = b x \\ \bar{\theta} = \theta + \omega \pmod{1} \end{cases}$$

- a és el paràmetre no-lineal ($a = 0.68$);
- b és el paràmetre dissipatiu ($b = 0.1$);
- ε és el paràmetre quasi-periòdic;
- $\omega = \frac{1}{2}(\sqrt{5} - 1)$ és la freqüència del forçament.

[Krauskopf,Osinga 98][Feudel,Osinga 00]

Un exemple dissipatiu

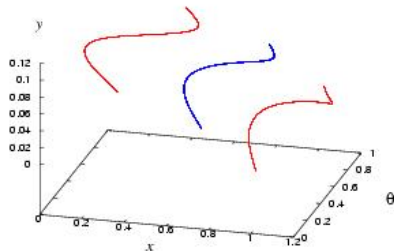
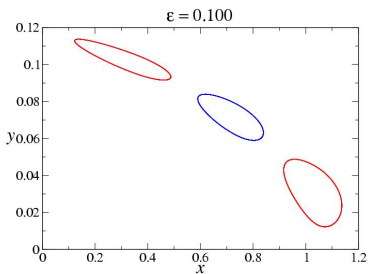
Corbes invariants

El **punt** fix tipus sella i l' **òrbita** 2-periòdica atractora de l'aplicació d'Hénon ...

Un exemple dissipatiu

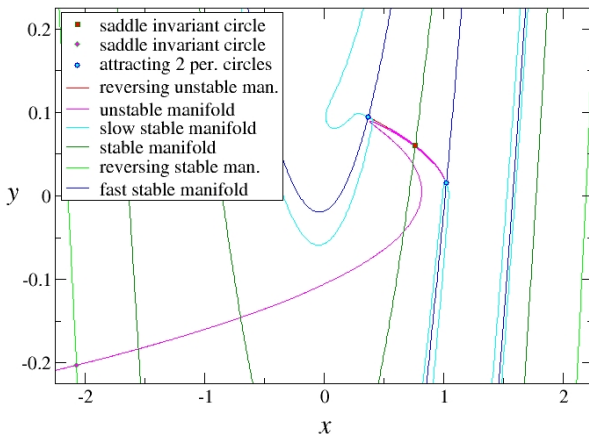
Corbes invariants

... es converteixen en un **cercle invariant** tipus sella i un **cercle 2-periòdic** per $\epsilon = 0.100$.

Un exemple dissipatiu

Varietats invariants

Seccions amb $\theta = 0$ de les varietats invariants, per $\varepsilon = 0.1$.

Un exemple conservatiu

Un exemple conservatiu

14

Una aplicació estàndard quasi-periòdica

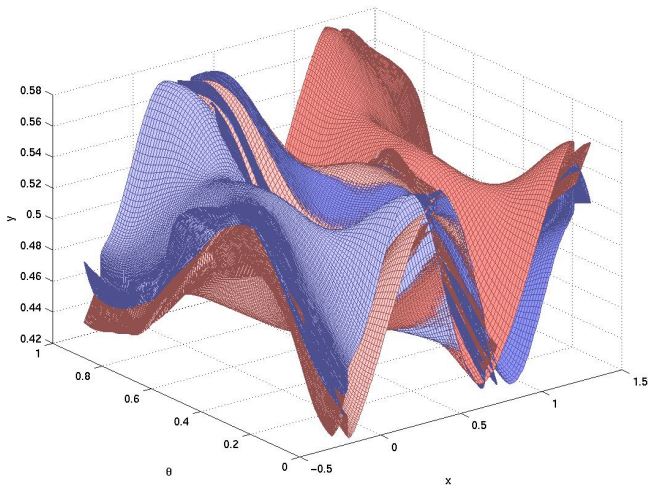
$$\begin{cases} \bar{x} = x + \bar{y} \pmod{1} \\ \bar{y} = y - \frac{\sin(2\pi x)}{2\pi} (K + \varepsilon \cos(2\pi\theta)) \\ \bar{\theta} = \theta + \omega \pmod{1} \end{cases}$$

- K és el paràmetre de no-integrabilitat ($K = 0.2$);
- ε és el paràmetre quasi-periòdic;
- $\omega = \sqrt[3]{\frac{19}{27} + \sqrt{\frac{11}{27}}} + \sqrt[3]{\frac{19}{27} - \sqrt{\frac{11}{27}}} - \frac{2}{3}$ és algebraic d'ordre 3.

[Artuso et al 91, Tompaids 96, H 98]

Un exemple conservatiu

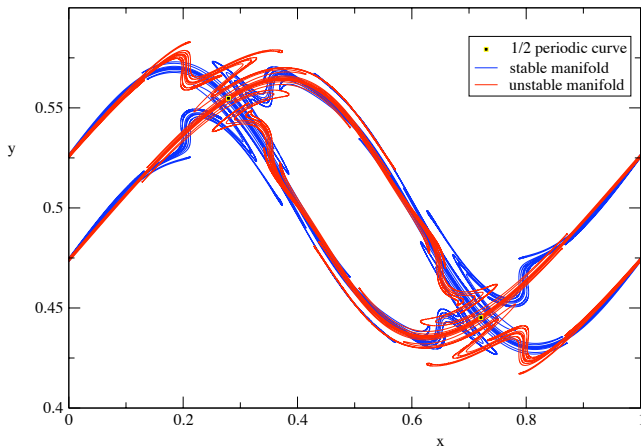
Varietats invariants

Varietats invariants d'una corba 2-periòdica, per $\varepsilon = 0.5$

Un exemple conservatiu

Varietats invariants

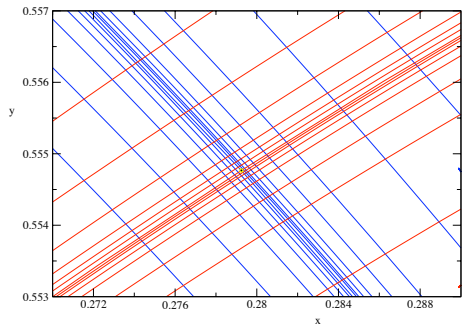
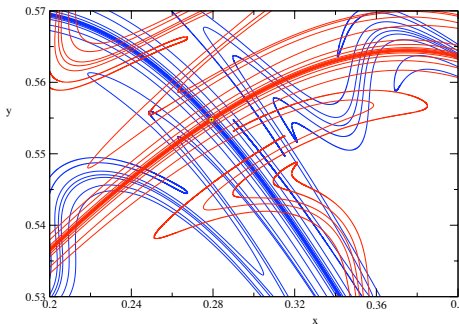

Seccions amb $\theta = 0$ de les varietats invariants, per $\varepsilon = 0.5$.

Un exemple conservatiu

Varietats invariants

Seccions amb $\theta = 0$ de les varietats invariants, per $\varepsilon = 0.5$.

Teoremes

Tors invariants hiperbòlics

19

Definició dinàmica

Definició

Un tor invariant $K: \mathbb{T}^d \rightarrow \mathbb{R}^n$ és **hiperbòlic** si hi ha una descomposició en suma de Whitney

$$\mathbb{R}^n \times \mathbb{T}^d = E^s \oplus E^u,$$

caracteritzada per $0 < \lambda < 1 < \mu$ i $C > 0$ de forma que:

$$(v, \theta) \in E^s \Leftrightarrow \forall m > 0 \quad \|M(\tau^{m-1}(\theta)) \dots M(\tau(\theta))M(\theta)v\| < C\lambda^m \|v\|;$$

$$(v, \theta) \in E^u \Leftrightarrow \forall m < 0 \quad \|M(\tau^m(\theta))^{-1} \dots M(\tau^{-1}(\theta))^{-1}v\| < C\mu^m \|v\|.$$

Els fibrats E^s i E^u són invariants per la linealització (M, τ) .

Tors invariants hiperbòlics

20

Definició funcional

Definició

Un tor invariant $K: \mathbb{T}^d \rightarrow \mathbb{R}^n$ és **hiperbòlic** si l'operador de transferència $\mathcal{M}: B(\mathbb{T}^d, \mathbb{R}^n) \rightarrow B(\mathbb{T}^d, \mathbb{R}^n)$, definit per

$$\mathcal{M}v(\theta) = M(\theta - \omega)v(\theta - \omega),$$

és hiperbòlic, és a dir, el seu espectre no interseca la circumferència unitat.

$B(\mathbb{T}^d, \mathbb{R}^n)$ és l'espai de Banach de funcions acotades. Podem considerar $\mathcal{M}$ sobre altres espais de Banach.

Tors invariants hiperbòlics

21

Equivalència de les definicions

Les **proprietats funcionals** de l'operador de transferència $\mathcal{M}$ corresponen a **proprietats dinàmiques** de la linealització (M, τ) .

Mather, Hirsch, Pugh, Shub, Mañé, Chicone, Swanson, Latushkin, de la Llave, ...

Siguin $\Pi^s, \Pi^u : \mathbb{R}^n \times \mathbb{T}^d \rightarrow \mathbb{R}^n \times \mathbb{T}^d$ les projeccions sobre E^s, E^u .
Escrivim: $\Pi^s(v, \theta) = (\pi_\theta^s(v), \theta)$, $\Pi^u(v, \theta) = (\pi_\theta^u(v), \theta)$

Siguin $\mathcal{P}^s, \mathcal{P}^u : \mathcal{B}(\mathbb{T}^d, \mathbb{R}^n) \rightarrow \mathcal{B}(\mathbb{T}^d, \mathbb{R}^n)$ les projeccions de Riesz associades a $\{z \in \mathbb{C} \mid |z| < 1\}$ i $\{z \in \mathbb{C} \mid |z| > 1\}$.

Llavors per a tot $v \in \mathcal{B}(\mathbb{T}^d, \mathbb{R}^n)$,

$$\boxed{(\mathcal{P}^s v)(\theta) = \pi_\theta^s(v(\theta))}, \quad \boxed{(\mathcal{P}^u v)(\theta) = \pi_\theta^u(v(\theta))}.$$

Tors invariants hiperbòlics

22

Teorema d'existència i persistència

Teorema

Sigui F de classe C^{r+1} i K de C^r . Suposem que:

- K és una **solució aproximada** de l'equació invariància:

$$\|F(K(\theta - \omega), \theta - \omega) - K(\theta)\|_{C^r} \leq \varepsilon.$$

- 1 està a la resolvent de l'**operador de transferència** $\mathcal{M}$ sobre $B(\mathbb{T}^d, \mathbb{R}^n)$ (i.e. $\mathcal{M} - I$ és invertible).

Llavors, si ε és prou petit:

- 1 Hi ha un tor invariant K_F , i $\|K - K_F\|_{C^r} \leq c\varepsilon$.
- 2 L'aplicació $F \rightarrow K_F$ és C^1 de C^{r+1} a C^r .
- 3 El tor K_F és C^{r+1} .

A més, el tor K_F és **hiperbòlic**.

Tors invariants hiperbòlics

23

Comentaris

- L'espectre de l'operador de transferència és rotacionalment invariant: $\mathcal{M}_\omega$ és una unió finita d'**anells espectrals**. A cada anell li correspon un fibrat invariant.
(Per gairebé qualsevol dinàmica a la base [Mather]).
- **L'espectre és independent de l'espai de seccions!** (B, C^0, C^r)
(Per dinàmica rotacional a la base [H, de la Llave].)
- Que 1 no estigui a l'espectre en $B(\mathbb{T}^d, \mathbb{R}^n)$ és equivalent a dir que l'operador de transferència és hiperbòlic en $C^r(\mathbb{T}^d, \mathbb{R}^n)$.
- S'aplica el teorema de la funció implícita en espais de Banach.
- S'obté un tor invariant K_F de classe C^r , però de fet és tan diferenciable com F (bootstrap).

Algorismes

Mètode de Newton

25

Un pas

Un pas del mètode de Newton consisteix en, donada una solució aproximada K :

- Calcular l'error:

$$F(K(\theta - \omega), \theta - \omega) - K(\theta) = R(\theta).$$

- Calcular la correcció Δ , resolent l'equació lineal:

$$M(\theta - \omega)\Delta(\theta - \omega) - \Delta(\theta) = -R(\theta).$$

on $M(\theta) = DF(K(\theta), \theta)$.

- Calcular la nova solució aproximada:

$$\hat{K}(\theta) = K(\theta) + \Delta(\theta).$$

Una condició suficient és que l'operador de transferència sigui hiperbòlic. En teoria KAM, aquestes equacions es resolen en escales d'espais de Banach.

Mètode de Newton

26

Implementació

- Els tors són expandits usant sèries de Fourier.
- La discretització (i truncament) del pas de Newton implica resoldre sistemes lineals, que poden ser molt grans!

Alternatives dinàmiques són:

- Projectar les equacions sobre els fibrats estable i inestable, usant que $M(\theta)$ és reductible a un morfisme diagonal per blocs, $\Lambda(\theta) = \text{diag}(\Lambda^s(\theta), \Lambda^u(\theta))$;
  - Reduir (si es pot) $M(\theta)$ a constant Λ , i llavors el pas de Newton és “diagonal” en els modes de Fourier.
- Es poden validar els resultats rigorosament, usant un teorema tipus Newton-Kantorovich [H,de la Llave 06],[Figueras,H 12].

Exploracions numèriques en un sistema dissipatiu quasi-periòdic

L'exemple dissipatiu

28

L'aplicació d'Hénon quasi-periòdica

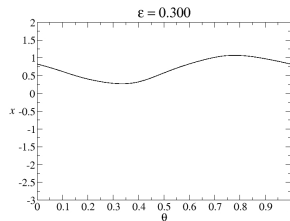
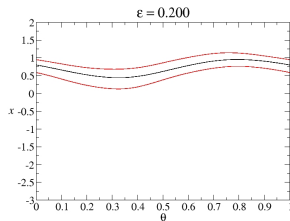
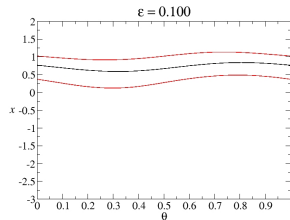
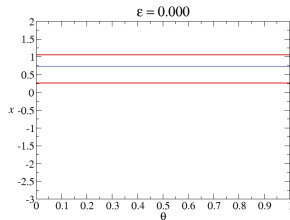
$$\begin{cases} \bar{x} = 1 + y - a x^2 + \varepsilon \cos(2\pi\theta) \\ \bar{y} = b x \\ \bar{\theta} = \theta + \omega \pmod{1} \end{cases}$$

- a és el paràmetre no-lineal ($a = 0.68$);
- b és el paràmetre dissipatiu ($b = 0.1$);
- ε és el paràmetre quasi-periòdic;
- $\omega = \frac{1}{2}(\sqrt{5} - 1)$ és la freqüència del forçament.

Farem continuació respecte al paràmetre ε .

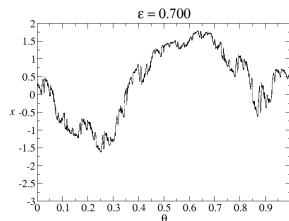
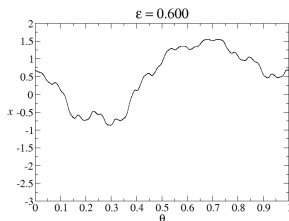
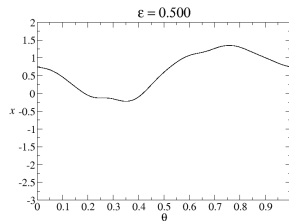
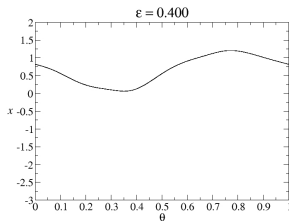
Continuació d'una corba invariant

(I) "Doblament" de període (de sella a atractor)

Continuació d'una corba invariant

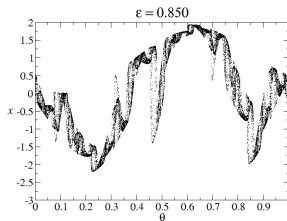
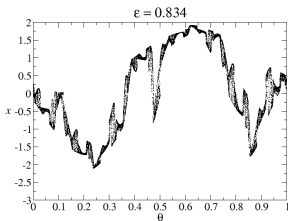
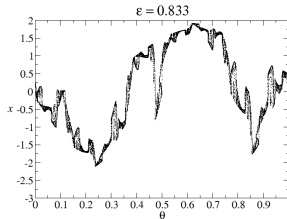
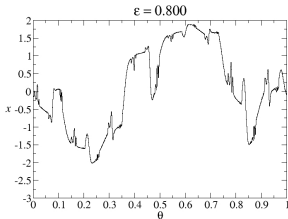
(II) Comença el desastre ...

Continuació d'una corba invariant

31

(III) Fractalització i trencament

Reductibilitat de la corba invariant

Trobat obstruccions ...

32

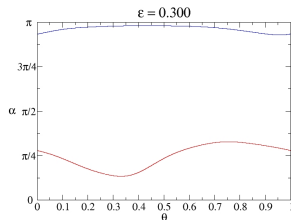
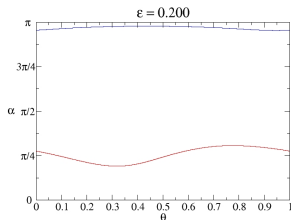
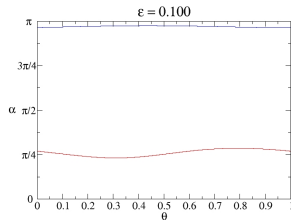
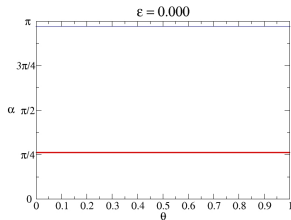
ε	valors propis	error	nfm
0.000	-1.0721039594 , 0.0932745366	9.6e-21	100
0.200	-1.0297559933 , 0.0971103841	8.3e-21	100
0.400	-0.8288693291 , 0.1206462786	9.6e-20	100
0.450	-0.6721643269 , 0.1487731437	9.9e-13	100
0.460	-0.6034304995 , 0.1657191675	2.9e-14	300
0.461	-0.5925812920 , 0.1687532181	2.7e-12	300
0.462	-0.5792054526 , 0.1726503084	2.3e-13	400
0.463	-0.5584521519 , 0.1790663706	9.1e-10	6800

Valors propis de la linealització reduïda a constant de la corba invariant atractora

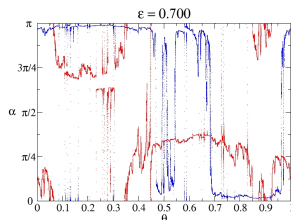
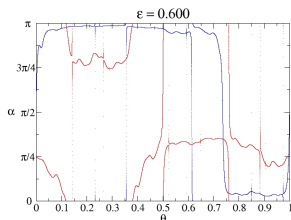
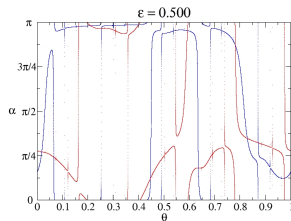
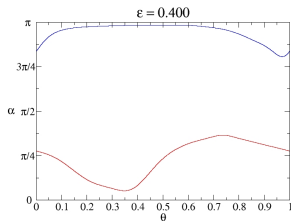
Continuació de fibrats invariants

(I) El fibrat inestable esdevé un fibrat estable feble

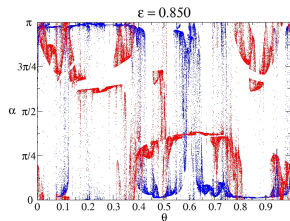
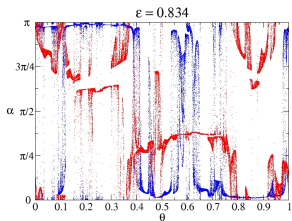
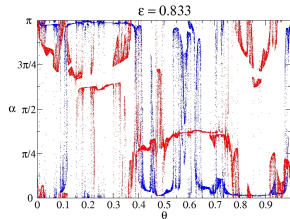
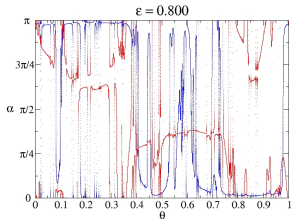
Continuació de fibrats invariants

(II) Destrucció dels fibrats invariants

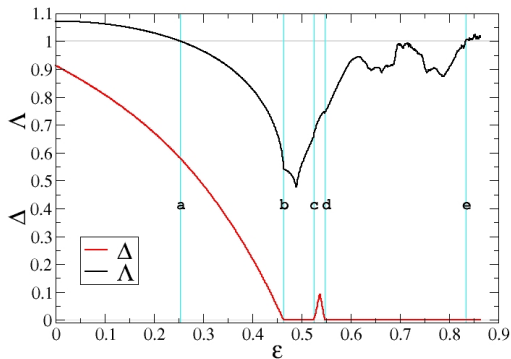
Continuació de fibrats invariants

(III) A la vora del desastre

Diagrama de bifurcacions

Observables: $\Lambda = \Lambda^+$, Δ

Λ = multiplicador de Lyapunov maximal
= radi espectral

Δ = angle mínim entre fibrats

- a) **Duplicament de periode**
- b, c, d) **Col.lissió de fibrats estable fort i feble**
- e) **Fractalització** de la corba cap a atractor estrany?

La bifurcació de col.lisió de fibrats

37

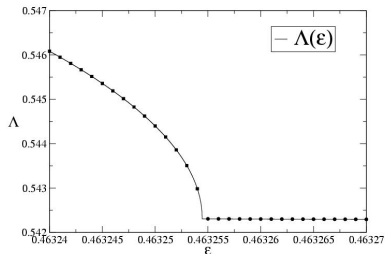
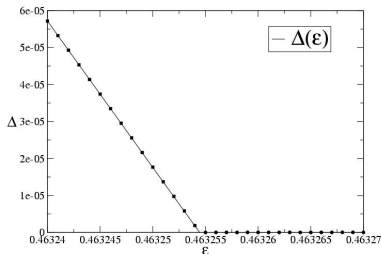
Descripció i conseqüències

- Els fibrats s'aproximen (de manera no uniforme) quan $\varepsilon \lesssim \varepsilon_c$.
 Els fibrats col.lisionen en un conjunt dens de punts per $\varepsilon = \varepsilon_c$.
 Els multiplicadors de Lyapunov $\Lambda_\varepsilon^- < \Lambda_\varepsilon^+$ es mantenen diferents.

	$\varepsilon \lesssim \varepsilon_c$	$\varepsilon = \varepsilon_c$
Fibrats invariants	Continus	Mesurables
Espectre	Dos cercles de radis $\Lambda_\varepsilon^\pm$	Un anell de radis $\Lambda_\varepsilon^\pm$
Reductibilitat	Reductible	No reductible
Cas $\Lambda_\varepsilon^- < \Lambda_\varepsilon^+ < 1$	Tor atractor	Persistència
Cas $\Lambda_\varepsilon^- < 1 < \Lambda_\varepsilon^+$	Tor sella	Destrucció

La bifurcació de col.lisió de fibrats

Universalitat

$$\begin{cases} \Delta_\varepsilon \sim \alpha(\varepsilon_b - \varepsilon)^\beta & \text{if } \varepsilon \lesssim \varepsilon_b \\ \Delta_\varepsilon \approx 0 & \text{if } \varepsilon \gtrsim \varepsilon_b \end{cases}$$

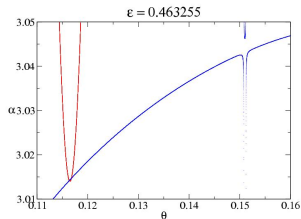
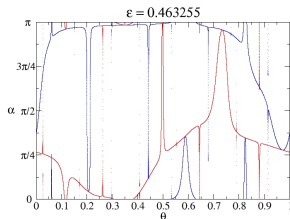
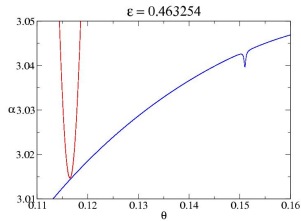
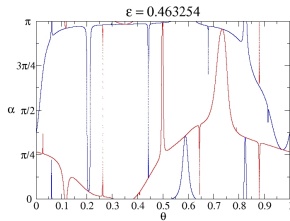
$$\begin{cases} \Lambda_\varepsilon \sim \Lambda_b + A(\varepsilon_b - \varepsilon)^B & \text{if } \varepsilon \lesssim \varepsilon_b \\ \Lambda_\varepsilon \approx \Lambda_b + \bar{A}(\varepsilon - \varepsilon_b)^{\bar{B}} & \text{if } \varepsilon \gtrsim \varepsilon_b \end{cases}$$

$$\begin{aligned} \varepsilon_b &= 0.46325447112 \\ \alpha &= 3.94933 \\ \beta &= 0.999979 \approx 1 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \Lambda_b &= 0.5423122 \\ A &= 1.015 \\ B &= 0.5020 \approx 0.5 \\ \bar{A} &= -0.7409 \\ \bar{B} &= 1.00035 \approx 1 \end{aligned}$$

Col·lisió de fibrats

Visualització

Projectivització dels fibrats estables **feble** i **fort**, i visualització d'una col·lisió.

Col·lisió de fibrats

40

Una justificació analítica i topològica

- Per $\varepsilon = 0.460$, la linealització es pot reduir a la matriu constant

$$\text{diag}(-0.6034304995, 0.1657191675).$$

- Per $\varepsilon = 0.530$, la linealització es pot reduir a la matriu constant

$$\text{diag}(0.6945467500, -0.1439787890).$$

- Com els multiplicadors de Lyapunov es mantenen diferents,

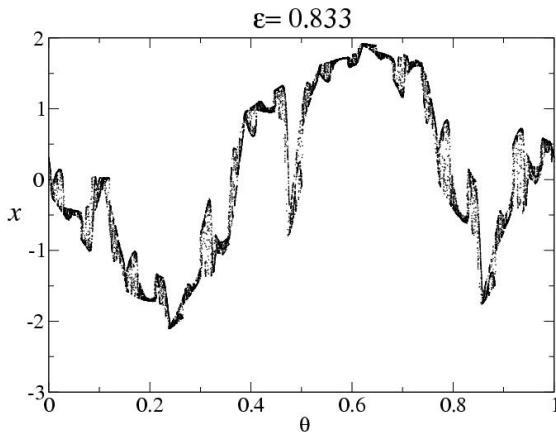
la linealització no pot ser reductible durant la continuació!

A la vora del desastre!

Ampliacions successives de l'atractor

41

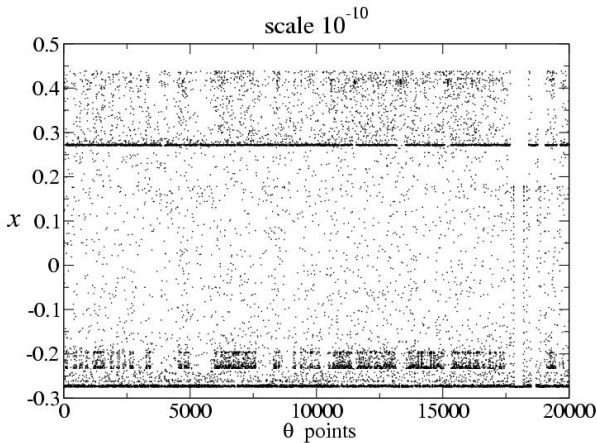

Es això un atractor no caòtic extrany?

A la vora del desastre!

Ampliacions successives de l'atractor

42

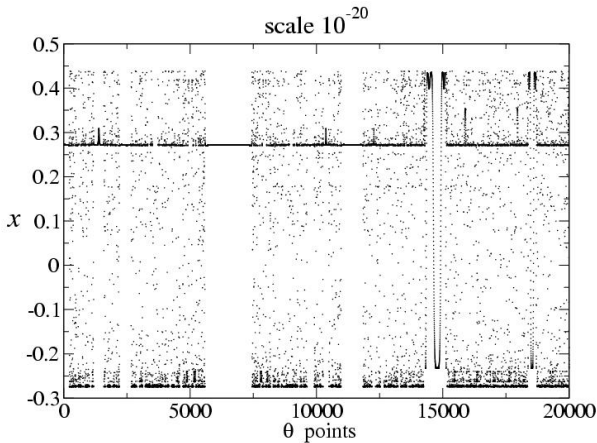

Seguint a Carles Simó, fem ampliacions ...

A la vora del desastre!

Ampliacions successives de l'atractor

43

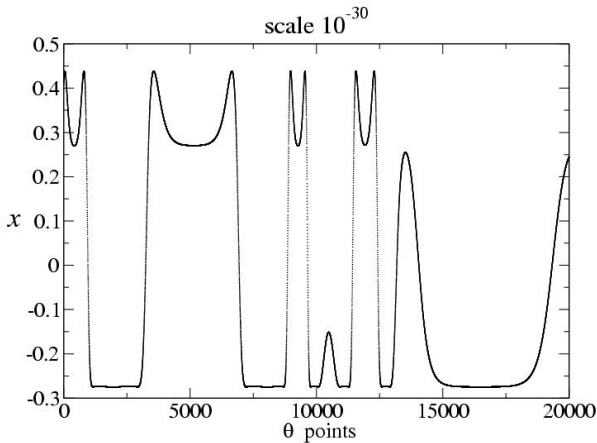

i més ampliacions ...

A la vora del desastre!

Ampliacions successives de l'atractor

44

i obtenim una corba analítica amb pendents $> 10^{30}$!

Dels experiments numèrics

45

Ruta de fractalització

La col·lisió de fibrats produeix un creixement sobtat de l'espectre de l'operador de transferència, però aquest roman hiperbòlic.

Hi ha relacions d'escala d'observables que són universals.

Veure [Bjerklov, Saprykina 08] per algunes proves.

El fenomen és el preludi de la destrucció del tor.

Conjectura: El tor es destrueix quan el radi espectral creua 1.

Veure [Figueras] (tesis) per una fractalització d'un tor sella en 3D.

Exploracions numèriques en un sistema conservatiu quasi-periòdic

L'exemple conservatiu

47

L'aplicació estàndard quasi-periòdica

$$\begin{cases} \bar{x} = x + \bar{y} \pmod{1} \\ \bar{y} = y - \frac{\sin(2\pi x)}{2\pi} (K + \varepsilon \cos(2\pi\theta)) \\ \bar{\theta} = \theta + \omega \pmod{1} \end{cases}$$

- K és el paràmetre de no-integrabilitat ($K = 0.2$);
- ε és el paràmetre quasi-periòdic;
- $\omega = \sqrt[3]{\frac{19}{27} + \sqrt{\frac{11}{27}}} + \sqrt[3]{\frac{19}{27} - \sqrt{\frac{11}{27}}} - \frac{2}{3}$.

Farem continuació respecte al paràmetre ε .

Bifurcations en ressonància

48

Continuació d'un tor el·líptic

ε	valors propis	error	nfm
0.010	$\exp(\pm 0.4513209919 i)$	1.6e-19	100
0.030	$\exp(\pm 0.4537325863 i)$	3.5e-19	100
0.050	$\exp(\pm 0.4589178272 i)$	2.1e-19	100
0.070	$\exp(\pm 0.4679895639 i)$	5.0e-19	100
0.090	$\exp(\pm 0.4857579944 i)$	8.4e-19	100
0.096	$\exp(\pm 0.5003407232 i)$	4.3e-18	100
0.09625	$\exp(\pm 0.5024691304 i)$	6.7e-18	100
ε_r	$\exp(\pm 0.5048955423 i)$	5.5e-10	450

Valors propis de la linealització reduïda a constant del tor $\{x = 0, y = 0\}$

La teoria és KAM. Veure [Jorba, Simó 92].

Bifurcations en ressonància

49

Detecció de la ressonància

- Per $\varepsilon = \varepsilon_r \simeq 0.09634888517236193761$
  - la **freqüència interna** $\alpha \simeq 0.50489554233135677542$
  - la **freqüència externa** $\omega \simeq 0.83928675521416126683$

ressonen

$$\left| \frac{\alpha}{2\pi} - \frac{k_1 + k_2\omega}{2} \right| \simeq 1.1 \cdot 10^{-9},$$

per $k_1 = 1$, $k_2 = -1$.

- Podem millorar la reductibilitat, usant transformacions que s'adaptin a la ressonància, per poder creuar-la.

[Moser-Pöschel 86]

- Després de la bifurcació, el tor és hiperbòlic (sella). A més:
  - Com $k_1 = 1$ és senar, els valors propis són negatius.
  - Com $k_2 = -1$ és senar, els fibrats invariant són no-orientables.

Bifurcacions en ressonància

50

Creuant la ressonància

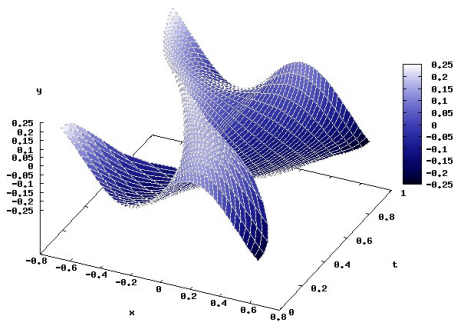
ε	eigenvalues	error	nfm
0.010	$\exp(\pm 0.4513209918i)$	7.7e-20	100
0.030	$\exp(\pm 0.4537325863i)$	1.6e-19	100
0.050	$\exp(\pm 3.0956149315i)$	5.1e-10	100
0.070	$\exp(\pm 3.1046866683i)$	5.2e-19	100
0.090	$\exp(\pm 3.1224550988i)$	3.8e-19	100
0.100	-0.985229910 , -1.0149915151	3.0e-19	100
0.300	-0.859755912 , -1.1631208182	4.6e-19	100
0.500	-0.784499412 , -1.2746982141	3.7e-19	100

Valor propis de la linealització reduïda a constant del tor $\{x = 0, y = 0\}$

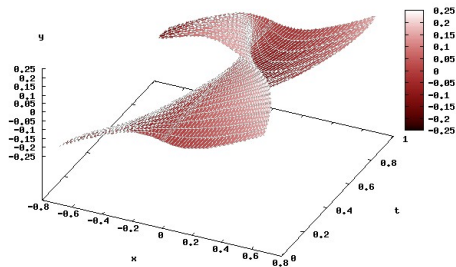
Bifurcations en ressonància

Creació de varietats no-orientables

51

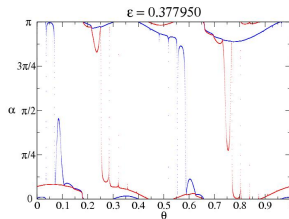
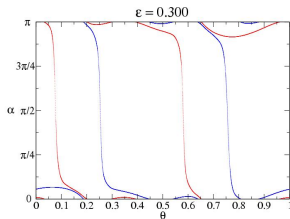
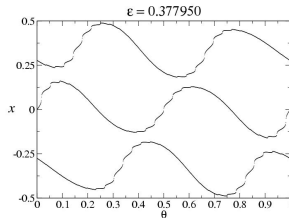
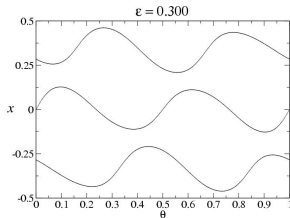
Varietat estable

Varietat inestable

Un tor sella 3-periòdic, a la vora del desastre

Col·lisió de fibrats estable i inestable

La bifurcació de col.lisió de fibrats

Descripció i conseqüències

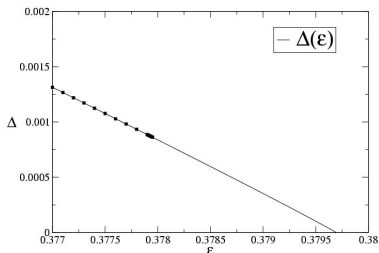
- Els fibrats s'aproximen (de manera no uniforme) quan $\varepsilon \lesssim \varepsilon_c$.
- Els fibrats col.lisionen en un conjunt dens de punts per $\varepsilon = \varepsilon_c$.
- Els multiplicadors de Lyapunov $\Lambda_\varepsilon^- < \Lambda_\varepsilon^+$ es mantenen diferents.

	$\varepsilon \lesssim \varepsilon_c$	$\varepsilon = \varepsilon_c$
Fibrats invariants	Continus	Mesurables
Espectre	Dos cercles de radis $\Lambda_\varepsilon^\pm$	Un anell de radis $\Lambda_\varepsilon^\pm$
Reductibilitat	Reductible	No reductible
Cas $\Lambda_\varepsilon^- < \Lambda_\varepsilon^+ < 1$	Tor atractor	Persistència
Cas $\Lambda_\varepsilon^- < 1 < \Lambda_\varepsilon^+$	Tor sella	Destrucció

La bifurcació de col.lisió de fibrats

54

Universalitat

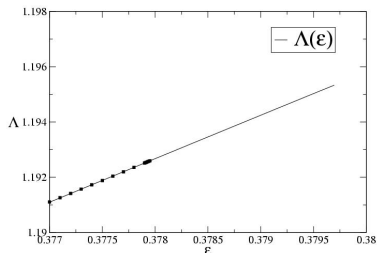

$$\Delta_\varepsilon \sim \alpha(\varepsilon_c - \varepsilon)^\beta \text{ if } \varepsilon \lesssim \varepsilon_c$$

$$\varepsilon_c = 0.3796965$$

$$\alpha = 0.4063$$

$$\beta = 0.9693 \approx 1$$

$$\Lambda_\varepsilon \sim \Lambda_c + A(\varepsilon_c - \varepsilon)^B \text{ if } \varepsilon \lesssim \varepsilon_c$$

$$\Lambda_c = 1.19533$$

$$A = -1.6$$

$$B = 1.00 \approx 1$$

Dels experiments numèrics

55

Ruta de destrucció

La col·lisió de fibrats produeix un creixement sobtat de l'espectre de l'operador de transferència, i aquest deixa de ser hiperbòlic.

Hi ha relacions d'escala dels observables que són universals.

Proves?

El fenomen destrueix el tor sella.

Conjectura: El tor es destrueix quan l'espectre creix sobtadament, perquè l' 1 passa a estar a l'interior.

Recentment, s'han observat altres tipus de destrucció de tors quasi-periòdics, en sistemes autònoms:

- En [Calleja, Figueras 12], col·lisió dels fibrats tangent i estable d'un tor atractor en un sistema 2D.
- En [Canadell, H ??], col·lisió dels fibrats tangent i estable d'un tor sella en un sistema 3D; col·lisió triple dels fibrats tangent, estable i inestable d'un tor sella.

Epíleg

56

De teoremes a algorismes.

D'algorismes a implementacions.

D'implementacions a experiments.

D'experiments a conjectures.

De conjectures, a teoremes?